

LỄ HỘI
LĂNG ÔNG TIỀN QUÂN THỐNG CHẾ ĐIỀU BÁT NGUYỄN VĂN TÒN
(xã Thiện Mỹ, huyện Trà Ôn, tỉnh Vĩnh Long)

Lễ hội lăng Ông Thống chế Điều bát Nguyễn Văn Tồn là lễ hội cộng đồng của các dân tộc: Khmer, Kinh, Hoa ở vùng Trà Ôn, tỉnh Vĩnh Long.

Thống chế Điều bát Nguyễn Văn Tồn sinh năm 1763, là người làng Nguyệt Lăng, huyện Vĩnh Bình (nay là xã Bình Phú, huyện Càng Long, tỉnh Trà Vinh). Ông là người Khmer, húy là Thạch Duồng, quý danh là Duyên, người dân trong vùng gọi ông là Tà Duồng. Quan Thống chế là người đã có công lớn giúp nhà Nguyễn thống nhất đất nước, mở rộng cương thổ. Giúp dân vùng Trà Ôn, Cầu Kè khai khẩn đất đai, tạo dựng mối đoàn kết giữa các dân tộc Kinh, Hoa, Khmer, ... Chúa Nguyễn đã phong Ông chức Điều bát và ban quốc tính là Nguyễn Văn Tồn. Ngày mùng 4 tháng Giêng năm Minh Mạng thứ nhất - 1820, Thống chế Điều bát thọ chung nơi trấn thủ, được vua Minh Mạng sắc phong là Dung Ngọc Hầu, truy tặng Tiền quân Thống chế Điều bát, hạ chiếu cho quan bộ lễ làm lễ cúng, an táng và cấp cho 7 lính trông nom mộ phần.

Lăng Ông Tiền quân Thống chế Điều bát Nguyễn Văn Tồn được khởi dựng từ năm 1820, đến nay đã trải qua nhiều lần trùng tu, tôn tạo, nhưng vẫn giữ được vị trí, hình dáng ban đầu của di tích. Năm 1996, Lăng Ông được xếp hạng là di tích lịch sử văn hóa cấp Quốc gia.

Hàng năm, cứ vào ngày mùng 03, mùng 04 tháng Giêng âm lịch, người dân vùng Trà Ôn lại tưng bừng mở hội cúng ông. Lễ hội thu hút hàng ngàn người Kinh, Hoa, Khmer ở vùng Cầu Kè, Trà Vinh, Sóc Trăng, ... và các tỉnh lân cận về tham dự.

Lễ giỗ có đầy đủ các nghi thức cúng tế truyền thống như: lễ Túc yết, Chánh tế, tế Tiên hiền, Hậu hiền, xây châu, hát bội, trình diễn nhạc lễ của 3 dân tộc Kinh, Hoa, Khmer, ... nhằm tỏ lòng nhớ ơn công lao tiên nhân trên bước đường khai hoang mở đất, thể hiện truyền thống “uống nước nhớ nguồn” của dân tộc ta.

Sáng ngày mùng 3, mọi người đã tập trung đông đảo tại lăng Ông để cùng nhau tổ chức lễ giỗ. Mở đầu đó là nghi thức cúng thỉnh của các tăng ni người Khmer tới Quan Thống chế cầu cho một năm mới an lành. Sau đó là các đoàn nhạc lễ vào vị trí tấu trình nhạc cho một mùa lễ hội mới bắt đầu, người Khmer có nhạc ngũ âm, múa

trống sa - dăm, múa khi; người Hoa có múa lân, tấu nhạc tùa lâu cầu; người Kinh có nhạc lễ cúng Ông.

Đến đầu giờ Thân, lễ Túc yết được tiến hành với sự tham dự của các kỳ lão trong làng. Đây là nghi thức cúng trình mở đầu cho một kỳ lễ giỗ trong năm mà cộng đồng 3 dân tộc chung sống trong vùng dâng lên Ông. Lễ Túc yết được các kỳ lão trong làng tổ chức với các nghi thức dâng hương, trà, rượu. Đoàn tề trong trang phục chỉnh tề quỳ trước bàn thờ Hội đồng. Phẩm vật dâng cúng cũng hết sức đơn giản, được thu hoạch từ ruộng vườn cùng với trâu cau, gạo muối được đặt trên bàn thờ Hội đồng.

Sau khi lễ tế và trình diễn nhạc lễ kết thúc thì nhạc của đoàn hát bội nổi lên. Tuồng hát đầu tiên trong tam xuất, nghĩa là ba tuồng sẽ được bắt đầu trình diễn. Các tuồng hát đều mang tính lịch sử như: Lý Thường Kiệt bình Tống, Mộc Quế Anh, Lưu Kim Đính, Hoa Mộc Lan, ... Thông thường chọn các tuồng hát có nội dung tôn vương, tôn soái. Các vở tuồng thường kéo dài đến đêm, thu hút đông đảo người dân đến trước là thắp hương cúng ông, sau là thưởng thức những màn hát bội đặc sắc.

Lễ Chánh tế được tổ chức vào ngày mừng bốn, giống như lễ Túc yết, lễ Chánh tế do các kỳ lão trong làng đảm nhận, có ý nghĩa rất lớn và chiếm vị trí hết sức quan trọng không thể thiếu trong ngày giỗ Ông Tiên quân. Các kỳ lão làm lễ bái yết và thắp 3 cây đại nhang trước hương án rồi cắm ở ban thờ ngoài trời. Sau đó, các kỳ lão làm lễ bái tạ, cầu mong đức ông phù hộ cho nhân dân trong vùng có một cuộc sống bình an, ấm no, hạnh phúc.

Sau lễ Chánh tế, các đội nhạc lễ của người Khmer, người Hoa, người Kinh lại tiếp tục trình diễn những âm điệu đặc sắc dâng lên cúng ông. Cùng với các lễ tế, trình diễn nhạc lễ, lễ giỗ Thống chế Điều bát Nguyễn Văn Tồn còn có các trò chơi dân gian vui nhộn, cùng với các hoạt động thi đấu thể thao hiện đại đem đến cho lễ hội một không gian vừa mang tính truyền thống, vừa mang hơi thở của cuộc sống đương đại.

Trồng cây nêu tại lăng Ông để chuẩn bị cho lễ giỗ

Khu lăng mộ Quan Thông chế Điều bát Nguyễn Văn Tồn

Các vị sư người Khmer làm lễ cúng thỉnh tới đức Ông

Nghi thức tấu trình nhạc lễ hầu đức Ông của dân tộc Khmer

Lễ Túc yết

Tấu nhạc tùa lầu cầu của người Hoa

Trình diễn hát bội trong lễ giỗ Đức Ông

Lễ Chánh tế

Trò chơi dân gian trong lễ hội

Lễ hội Lăng Ông Tiên quân Thống chế Điều bát Nguyễn Văn Tồn từ lâu đã đáp ứng nhu cầu sinh hoạt văn hóa tinh thần của cộng đồng người dân. Trong vòng 15 năm trở lại đây, lễ hội đã có sức sống mạnh mẽ, tầm ảnh hưởng không chỉ trong phạm vi ở vùng Trà Ôn mà còn lan rộng ra cả tỉnh Vĩnh Long, thu hút số lượng lớn người tham gia. Điều này chứng tỏ rằng, lễ hội đã là một phần không thể thiếu được trong đời sống tâm linh của người dân. Lễ hội Lăng Ông Tiên quân Thống chế Điều bát Nguyễn Văn Tồn là một nét đẹp văn hóa truyền thống rất cần được giữ gìn và phát huy. Vì thế lễ hội đã được Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch đưa vào Danh mục di sản văn hóa phi vật thể quốc gia theo Quyết định số 261/QĐ-BVHTTDL ngày 22 tháng 01 năm 2020.